

центральна категорія для виконавства через таке необхідне спричинення (Verursachung) [5].

К. Роксін називає теорію рестриктивного поняття виконавця (restriktiver Täterbegriff) – домінуючою навіть з огляду на те, що вона найбільше узгоджується з чинним кримінальним законом. Відповідно до цього підходу виконавство охоплює лише безпосереднє виконавство, опосередковане виконавство та співвиконавство [6].

Література

1. Кримінальний кодекс ФРН. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf>

2. Жалинский А.Э. Современное немецкое уголовное право. Москва: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. 560 с.

3. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.

4. Kudlich. StGB §25 Täterschaft. Beck'scher Online Kommentar StGB, Heinschel-Heinegg Rn. 1-2.2. Stand 01.12.2020.

5. Herzberg R., Mittelbare Täterschaft und Anstiftung in formalen Organisationen, in: Amelung (Hrsg.), Individuelle Verantwortung und Beteiligungsverhältnisse bei Straftaten in bürokratischen Organisationen des Staates, der Wirtschaft und der Gesellschaft, 2000, S. 33 ff.

6. Roxin C. Strafrecht Allgemeiner Teil Band II Besondere Erscheinungsformen der Straftat. Verlag C.H. Beck München. 2003.

УДК 343.2(043.2)

Стаднік М.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Херсонський інститут МАУП, м. Херсон, Україна
Науковий керівник: Мкртчян Р.С., к.ю.н., доцент

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

У Кримінальному кодексі України з'явився новий розділ XIII-1 «Обмежувальні заходи», де відповідно до ст. 91-1 КК України передбачено, що суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, в тому числі направити її для проходження програми для кривдників або пробаційної програми. У зв'язку з виникненням нового інституту в Кримінальному праві України виникає потреба дослідити його правову природу та визначити його місце в системі заходів кримінально-правового впливу.

Відповідно до ст. 53 Стамбульської конвенції сторони вживають

необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення доступності відповідних обмежувальних чи захисних наказів для жертв усіх форм насильства, охоплених Конвенцією [3]. Згідно з даними Міністерства соціальної політики, «у 2013-2018 роках 90% тих, хто звертався щодо насильства в сім'ї до органів держави, – це були жінки, 8,5-9% – чоловіки та 1-1,5% – діти» [1].

Отже, в грудні 2017 року Верховна Рада прийняла комплексний пакет законодавчих змін, створивши ґрунт для розбудови системи захисту та всебічної спеціалізованої підтримки постраждалих і їх дітей. Запроваджені зміни до кримінального законодавства, спрямовані на кривдника, роблять модель реагування завершеною: з одного боку – допомога постраждалій особі, а з другого – механізм юридичного впливу на кривдника».

Можна стверджувати, що Україна зробила важливий крок у сфері сімейного права – визнала домашнє насильство кримінальним правопорушенням. А наявність обмежувальних заходів у кримінальному праві дала можливість стверджувати, що з січня 2019 року люди не будуть залишатися наодинці зі своєю бідною, а матимуть реальні механізми впливу на кривдника.

Відповідно до статті 91-1 Кримінального кодексу України обмежувальними заходами є заходи, які застосовуються до осіб, що вчинили домашнє насильство. В інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених ККУ, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені певні обов'язки [3].

На підставі аналізу ст. 91-1 КК України можна визначити наступні ознаки, що притаманні обмежувальним заходам, та визначають їх правову природу: 1) захід державного примусу, оскільки застосовується від імені держави судом; 2) мають додатковий характер, відносяться до категорії інших заходів кримінально-правового характеру, оскільки застосовуються поряд із покаранням (окрім покарань, пов'язаних з позбавленням волі); 3) обмежувальні заходи передбачені ст. 91-1 КК України та є інститутом Загальної частини Кримінального кодексу України; 4) їх застосування є правом, а не обов'язком суду, в інтересах потерпілої особи у випадку безпосередньої небезпеки з боку кривдника. У цьому випадку суд повинен врахувати думку потерпілої особи та застосувати вказані заходи або навести причини з яких не вважає за необхідне застосування обмежувальних заходів; 5) застосовуються до особи, яка є особливим суб'єктом кримінальної відповідальності (оскільки її ознаки не впливають

на кваліфікацію та враховуються при призначенні покарання, звільнені від кримінальної відповідальності або від покарання), яка під час вчинення злочину, пов'язаного з домашнім насильством, досягла 18-ти років; б) вказані заходи мають строковий характер та застосовуються від 1-го до 3-х місяців та за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше 12 місяців (ч. 3 ст. 91-1 КК України); 7) оскільки обмежувальні заходи позбавлені кари, їх застосування не тягне за собою судимість [3]

У ч. 1 ст. 91-1 КК України передбачено, що «суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження програми для кривдників або пробаційної програми» [3].

Підставою для застосування обмежувальних заходів до засудженого є наявність у його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Основним безпосереднім об'єктом злочину є здоров'я особи. Додатковим факультативним його об'єктом можуть виступати воля, честь і гідність особи, її психічна недоторканність. Об'єктивна сторона – фізичне, психологічне або економічне насильство. Окрім того, законодавець вказує, що такі види насильства призводять до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Суб'єкт злочину – спеціальний – член подружжя чи колишнього подружжя або інша особа, яка перебуває у сімейних або близьких відносинах. Суб'єктивна сторона характеризується умислом. Окрім того законодавець підкреслив, що для наявності складу кримінального правопорушення умисел повинен бути систематичним.

Особа, в діях якої є ознаки, що підпадають під склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 390-1 КК України, підлягає кримінальній відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.

Об'єктом злочину є інтереси правосуддя у частині забезпечення виконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або програми для кривдників. Об'єктивна сторона полягає в умисному невиконанні обмежувальних заходів, передбачених статтею 91-1 КК України, або умисному невиконанні обмежувальних приписів, або в умисному ухиленні від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом. Суб'єкт злочину спеціальний, тобто особа, до якої застосовані обмежувальні заходи. Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини. Якщо проаналізувати обмежувальні заходи, то зрозуміло, що їх невиконання можливо, як правило, з прямим умислом, і про це зазначено в самій статті 390-1 КК України.

Таким чином, впровадження інституту обмежувальних заходів свідчить про те, що держава бореться з таким негативним соціальним явищем, як насильство в сім'ї, і тим самим намагається досягти мети покарання, а саме перевиховати особу, яка вчинила таке кримінальне правопорушення, як домашнє насильство.

На нашу думку доцільним буде запровадження чітких механізмів взаємодії органів внутрішніх справ і всіх суб'єктів, хто має відношення до даного інституту, з метою забезпечення практичної реалізації норм, що стосуються обмежувальних заходів та їх ефективності як заходів кримінально-правового характеру.

Література

1. Домашнє насильство в Україні – злочин, а не «любов». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46832511> (дата звернення: 30.01.2021).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.01.2021).
3. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Конвенція Ради Європи (відкрита для підпису 11 травня 2011 р.). Київ: Видавництво «К.І.С.». URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (дата звернення: 03.02.2021).